

Η πραγματικότητα των αριθμών της κυβέρνησης Μητσοτάκη

Σάββατο 3 Ιουνίου 2017

Ελεύθερος Τύπος

Το να αποτιμήσει κανείς το έργο του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη δεν είναι εύκολο. Το σίγουρο είναι ότι ανήκε σε μια γενιά Ελλήνων που έζησε δια «πυρός και σιδήρου». Γνώρισε αδιανόητα και άγνωστα πράγματα για τη γενιά μας. Αποτελούσε μέρος μιας γενιάς που πέρα από τα λάθη της, παρέδωσε μια Ελλάδα καλύτερη, πιο πλούσια, πιο ειρηνική, με περισσότερες ευκαιρίες.

*Γράφει ο Φίλιππος Φόρτωμας**

Ο ίδιος έζησε επίσης μια μυθιστορηματική ζωή. Ήταν το τελευταίο μέλος της Βουλής του 1946, είχε διατελέσει έφεδρος ανθυπολοχαγός, συμμετείχε στην αντίσταση στη Κρήτη όπου συνέβαλε αποφασιστικά στο να μη γίνει Εμφύλιος, βουλευτής, υπουργός, πρωθυπουργός, πρωταγωνίστησε στη πολιτική ζωή για σχεδόν μισό αιώνα αφήνοντας ένα ισχυρό αποτύπωμα και επηρεάζοντας μεγάλη μερίδα ανθρώπων.

Υπήρξε ο μακροβιότερος κοινοβουλευτικός και πάντα ένας συνετός πολιτικός που προήγαγε την εθνική συμφιλίωση, επιδεικνύοντας μεγάλη ψυχραιμία σε κρίσιμες στιγμές. Υπήρξε βαθιά κοινοβουλευτικός, εκπρόσωπος του βενιζελισμού, φιλοευρωπαίος, φιλελεύθερος πολιτικός και πραγματιστής Πρωθυπουργός που προσπάθησε να βάλει την χώρα σε τάξη, βλέποντας μόνος αυτός τι θα συνέβαινε μετά από αρκετά χρόνια.

«Σεισμός σεισμός έρχεται ο ψηλός» και «ψηλέ προχωρά σε θέλει όλη η χώρα» ήταν μερικά από τα συνθήματα που δονούσαν την ατμόσφαιρα στις ανεπανάληπτες προεκλογικές συγκεντρώσεις της δεκαετίας του 1980 για τον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας και μετέπειτα πρωθυπουργό της χώρας που εκείνη την εποχή συγκρούστηκε σφοδρά με το ΠΑΣΟΚ και τον Ανδρέα Παπανδρέου.

Αποτελεί, δουλειά των ιστορικών του μέλλοντος να αναλύσουν τα πεπραγμένα του πολιτικού βίου του. Ας σταχυολογήσουμε όμως λόγω των ημερών τη μεταρρυθμιστική δράση που πέτυχε ιδίως την περίοδο της πρωθυπουργίας του, μέσα σε ένα δύσκολο πολιτικό πλαίσιο.

Ουσιαστικά ο Μητσοτάκης επιχείρησε να υλοποιήσει ένα «Μνημόνιο» εγγώριας εμπνεύσεως, 20 χρόνια πριν το επιβάλουν στη χώρα οι δανειστές. Οι νομοθετικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης ήταν σαρωτικές. Στην παιδεία, το ασφαλιστικό (αύξηση εισφορών, αύξηση ορίων ηλικίας, κατάργηση 15ετίας γυναικών, συμπλήρωση κενών από ιδιωτική ασφάλιση), στον δημόσιο τομέα (πρόσληψη μάνατζερ με 3ετές συμβόλαιο), τις εργασιακές σχέσεις (καθιέρωση της μερικής απασχόλησης), την απελευθέρωση του ωραρίου των καταστημάτων, την ίδρυση ιδιωτικών κλινικών, τη διάθεση σε ιδιώτες των αδειών κινητής τηλεφωνίας. Προχώρησε, επίσης, στην κατάργηση της ΑΤΑ (Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή) και στην απελευθέρωση της οικονομίας με το άνοιγμα των αγορών και την κατάργηση επιδοτήσεων, του ενοικιοστασίου, του αγορανομικού ελέγχου.

Συγκεκριμένα λοιπόν, κατά την τριετία 1990-1993:

- Προχώρησε η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και της κίνησης κεφαλαίων, η απελευθέρωση κατά μεγάλο μέρος της αγοράς των ενοικίων, η απελευθέρωση της εμπορίας καυσίμων, η κατάργηση των ελέγχων τιμών σε όλα τα αγαθά με εξαίρεση τα φάρμακα, η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας με την εισαγωγή της μερικής απασχόλησης και της τέταρτης βάρδιας και η απελευθέρωση του ωραρίου των καταστημάτων.
- Μειώθηκε ο αριθμός των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα από 484.000 το 1989 στις 458.000 το 1993, όπως προκύπτει από τα επίσημα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος.
- Παραχωρήθηκε στον ιδιωτικό τομέα η κινητή τηλεφωνία με επικερδή διαγωνισμό. Πραγματοποιήθηκε ο διαγωνισμός για την κατασκευή με αυτοχρηματοδότηση του αεροδρομίου των Σπάτων. Επίσης προωθήθηκε η αυτοχρηματοδότηση των βασικών οδικών αξόνων, με την πραγματοποίηση των διαγωνισμών για την Αττική και τη γέφυρα του Ρίου-Αντιρρίου. Την περίοδο εκείνη υπογράφηκε και η σύμβαση για το Αττικό Μετρό, το οποίο εκτελέστηκε ως δημόσιο έργο, ο έλεγχος όμως της κατασκευής του ανατέθηκε τότε -για πρώτη φορά- σε ιδιωτική εταιρία, γεγονός που συνέβαλε καθοριστικά στην ποιότητα του τελικού έργου.
- Μεταβιβάστηκαν στον ιδιωτικό τομέα ή εκκαθαρίστηκαν 66 προβληματικές επιχειρήσεις του ΟΑΕ (ΑΓΕΤ, Πειραιϊκή Πατραϊκή κ.λπ.) και διευκολύνθηκε με την απομάκρυνση του μη αναγκαίου προσωπικού η αποκρατικοποίηση των υπολοίπων που είχαν απομείνει (συνολικά

μειώθηκε, από το 1989 μέχρι το 1993, το προσωπικό των επιχειρήσεων αυτών κατά 9.000 εργαζομένους). Πραγματοποιήθηκε επιτυχώς η αποκρατικοποίηση μέσω εισαγωγής στο χρηματιστήριο της Βιομηχανίας Ζάχαρης, μεταβιβάστηκε το management της ΕΑΒ (στην Lockheed Martin) και ιδιωτικοποιήθηκε η Olympic Catering. Έκλεισαν επίσης οι παρεμβατικές επιχειρήσεις του δημοσίου (ΠΡΟΜΕΤ, ΙΤΚΟ κ.λπ.), που νόθευαν τον ανταγωνισμό και ανάλογες υπηρεσίες του στενότερου δημόσιου τομέα όπως η ΜΟΜΑ και η ΣΥΚΕΑ.

- Το καλοκαίρι του 1993 ψηφίστηκε νόμος που καταργούσε το κρατικό μονοπώλιο της ΔΕΗ στην παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος και δημιουργήθηκε το θεσμικό πλαίσιο για τη δραστηριοποίηση του ιδιωτικού τομέα στη λειτουργία καζίνων και μαρίνων που ήταν ως τότε κρατικά μονοπώλια. Καταργήθηκε εν μέρει το μονοπώλιο τόσο της Ολυμπιακής Αεροπορίας στις εσωτερικές πτήσεις όσο και των ΕΛΤΑ.

- Στο πλαίσιο εξυγίανσης της οικονομίας προχώρησε η τομή στο ασφαλιστικό σύστημα με τρεις διαδοχικές παρεμβάσεις (1990, 1991, 1992), που έδωσαν ζωή στο σύστημα για μια εικοσαετία. Σημειώνεται ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη ήταν η πρώτη, από δημιουργίας του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος, που είχε το θάρρος να παρέμβει εξυγιαντικά στη λειτουργία του.

Οι παραπάνω πρωτοβουλίες της κυβέρνησης Μητσοτάκη βρήκαν άμεσο αντίκρισμα και στις μακροοικονομικές επιδόσεις της οικονομίας.

Συγκεκριμένα:

- Το έλλειμμα του προϋπολογισμού μειώθηκε από 19,8% το 1990 σε 13,8% το 1993 (ή στο 8,8% αν υιοθετήσουμε τη μεθοδολογία που χρησιμοποιεί σήμερα -με τη σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)- η κυβέρνηση, που υπολογίζει τις κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, τις κεφαλαιοποιήσεις τόκων και την εξυγίανση στο ασφαλιστικό σύστημα).

- Μειώθηκε ο πληθωρισμός από 22% το 1990 σε 12% το 1993.

- Αυξήθηκε το κατά κεφαλήν εισόδημα της Ελλάδας ως ποσοστό του αντίστοιχου μέσου όρου της ΕΕ, από 57,4% το 1990 σε 64,2% το 1993, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η κυβέρνηση Μητσοτάκη ενώ δημιουργούσε πρωτογενή πλεονάσματα, είχε την ατυχία να έχει σε περιβάλλον αυξανόμενων επιτοκίων και κόστος δανεισμού που πίεζαν το συνολικό χρέος προς τα πάνω. Από την άλλη, μετά την συνθήκη του Μάαστριχτ και την καταρχήν συμφωνία για κοινό νόμισμα, το ΠΑΣΟΚ είχε την τύχη να βρίσκεται σε περίοδο πτωτικού κόστος δανεισμού λόγω της τάσης εναρμόνισης με τις οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης. Αυτή ήταν η χρυσή ευκαιρία της ελληνικής οικονομίας να μειώσει σημαντικά το συνολικό χρέος. Αντίθετα όμως, τα κερδισμένα από τα χαμηλότερα επιτόκια πήγαιναν σε γιγάντωση του δημοσίου.

Το χρέος, σύμφωνα με την τότε σύμβουλο του Μιράντα Ξαφά, αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Μητσοτάκη επειδή αναγνωρίστηκαν μη καταγεγραμμένα χρέη της δεκαετίας του '80. Αυτά ήταν:

1. Οι περίφημες «συναλλαγματικές διαφορές», που αποτελούσαν υποχρέωση του Δημοσίου προς την Τράπεζα Ελλάδος ύψους 1.8 τρισ. Δραχμών (13% ΑΕΠ).
2. Καταπτώσεις εγγυήσεων ύψους 2.5 τριδ. δρχ. (18% ΑΕΠ).
3. Μη εγγυημένα χρέη κρατικών επιχειρήσεων και οργανισμών (κυρίως αγροτικών συνεταιρισμών) ύψους 0.4 τρις (3% ΑΕΠ).

Αυτά τα χρέη του παρελθόντος ρυθμίστηκαν με «ομόλογα οικονομικής εξυγίανσης», που εκδόθηκαν από την κυβέρνηση Μητσοτάκη για να καλύψουν τις ζημίες της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Αυτά εξηγούν σχεδόν το σύνολο της αύξησης του λόγου χρέους προς ΑΕΠ την περίοδο 1990-93.

Από θεσμικής πλευράς η κυβέρνηση Μητσοτάκη ψήφισε, κατά τον πρώτο χρόνο της θητείας της, το νέο εκλογικό νόμο, με τον οποίο και δεσμεύτηκε να πραγματοποιηθούν οι επόμενες εκλογές. Δέσμευση την οποία και τήρησε παρά το ότι αυτό της κόστισε την επανεκλογή. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη θέσπισε επίσης, παρά τις μεγάλες αντιδράσεις, ειδικό νόμο κατά του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, κάτι που οι προηγούμενες κυβερνήσεις είτε αδυνατούσαν είτε δεν ήθελαν να πράξουν. Οι όποιες τομές την έφεραν σε σύγκρουση με τα συνδικάτα και με οργανωμένα εγκαθιδρυθέντα συμφέροντα, κάτι που είχε άμεσο αντίκτυπο στη λαοφιλία της. Θα ήταν όμως ιστορική αδικία να μείνει το έργο εκείνης της τριετίας παραγνωρισμένο. Σήμερα διαπιστώνεται πέρα από κάθε αμφιβολία το όραμα ενός πολιτικού, ο οποίος προσπάθησε την ύστατη στιγμή ν' ανεβάσει

τη χώρα του στο τραίνο του εκσυγχρονισμού και της δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Όλα αυτά προκάλεσαν σφοδρότατες, πολλαπλές αντιδράσεις. Στην αιχμή του δόρατος βρέθηκαν οι εργαζόμενοι στις κρατικές τράπεζες, οι εκπαιδευτικοί, καθώς και οι εργαζόμενοι στις ΔΕΚΟ (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ, ΟΣΕ, συγκοινωνίες κ.ά.). Όμως, πέρα από τις οργανωμένες αντιδράσεις των συνδικάτων, κυρίως του ευρύτερου δημόσιου τομέα, του ΠΑΣΟΚ και της Αριστεράς, που έσπευσαν να εκμεταλλευτούν την ευκαιρία για να επιτεθούν στην κυβέρνηση, οι σαρωτικές αλλαγές αντιμετωπίστηκαν αρνητικά από το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, καθώς και από εγχώριες επιχειρηματικές δυνάμεις που διατηρούσαν προνομιακές σχέσεις με το Δημόσιο.

Από το τέλος του 1991 ο χρόνος κυλούσε αντίστροφα, με την κυβέρνηση να βρίσκεται σε κατάσταση περιδίνησης και την πολιτική Μητσοτάκη να αμφισβητείται ανοιχτά από μέλη της κυβέρνησης. Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια Μητσοτάκη έκλεισε απότομα, τον Σεπτέμβριο του 1993, με την αποχώρηση δύο βουλευτών που ήταν στον έλεγχο του Αντώνη Σαμαρά και την πτώση της κυβέρνησης. Ο Μητσοτάκης δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει την υποστήριξη στις μεταρρυθμίσεις όχι μόνο ευρύτερων κοινωνικών δυνάμεων, αλλά ούτε μεγάλου μέρους της ΝΔ.

Μάλιστα η λέξη «διαπλοκή» υπήρξε μια εύστοχη συμπύκνωση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη που περιγράφει περιεκτικά -διαπερνώντας εγκάρσια τα ιδεολογικά μπλοκ- το ελληνικό πρόβλημα και που μονοπώλησε τις εκλογές του 1993 με τις γνωστές απολήξεις.

Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης όχι μόνο έζησε όσα συνέβησαν στην Ελλάδα τον τελευταίο αιώνα, αλλά πρωταγωνίστησε στα περισσότερα από αυτά. Επέζησε από Παγκόσμιο Πόλεμο και Κατοχή, πέτυχε να μην περάσει Εμφύλιο η Κρήτη, βίωσε την εξορία, συγκρούστηκε με πολιτικούς φίλους και πέτυχε ειρήνη με πολιτικούς αντιπάλους. Εχθροί και φίλοι πλέον παραδέχονται ότι έβλεπε μπροστά και καθαρά, ότι αν τον είχαν αφήσει να ολοκληρώσει του έργου του, σήμερα η χώρα μας δε θα περνούσε αυτά που ζει σήμερα. Η δικαίωση του ήρθε όσο ήταν εν ζωή. Ένας αιώνας Ιστορίας φεύγει μαζί του και ο Μητσοτάκης υπήρξε, αν μη τι άλλο, ο οραματιστής μεταρρυθμιστής και ο «Ψηλός» της Ιστορίας.

**** Φίλιππος Φόρτωμας είναι Ιστορικός, διετέλεσε από το 2010 μέχρι το 2015 συνεργάτης στο γραφείο του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη στη Βουλή.***